

ТАНЕКЕ

ISSN 0134-2266

1991

1

Süüdi on austraallased

Suvel tuli Härmo Soomemaalt skaudilaagrist ja oli otsast otsani pettumust täis: mõelda vaid, laagris olid ka austraallased ja tema ei saanudki nendega rääkida. Inglise keel oli kehavõitu, sellepärast. Härmo kurtis kodus oma õnnestust ja siis saigi otsus tehtud: kogu pere hakkab inglise keelt õppima. Ema oli teistest juba ette jõudnud, tema käis eelmisest aastast keelteskoolis. Aga isa Vello hakkas koos Härmo ja 6-aastase Helenaga iga nädal tädi Tiina juures tunde võtma.

«Nii-nii. Nüüd loeme ja tõlgime ka,» käsutas Tiina ja vaatas nõudlikult oma õpilasi. Vello on juba suur mees, aga muutub õe ees korraka koolipoisiks ja hakkab lugema. «Isal on saksa keele aktsent juures, inglise keelt küll nii ei hääldata,» kuulutab samal ajal Helena mulle vaikselt. Isa seda õnneks ei kuule ja jõuab oma lausetega rahulikult lõpuni. Siis tuleb tõlkimine. Jah, mida see «hill» tähendaski? Härmo itsitab ja näitab näpuga häbistavalt isa poole. «Ei tea!»

«Küll ma sulle teen,» läheb isa kiiresti teemast kõrvale ja eesti keele peale üle. «Vaata, endal sul tõlge raamatusse peale kirjutatud!»

«Isa peaks oskama küll,» arvab Helena vahekohtunikuna. «Ta võttis endale täna hommikupooliku töölt vabaks, muudkui õppis.»

Vahepeal on mehed oma suulised ülesanded lõpetanud. «Nüüd kirjufame midagi,» kuulutab õpetaja Tiina.

«Tiina on paha tädi,» pakub Härmo

Pildistanud TIIT KOHA

tõlkimiseks välja lause ja itsitab jälle. Aga tädi ei tee kuulmagi ja juttu tuleb hoopis rohtu söövast jänesest. Mõlema mehe pastakaotsad poevad lipsti! suhu. Suur ei oska ja väike ei oska. Aga suur proovib ikka väiksema paberile piiluda.

«Teile tuleb müür vahele ehitada,» üritab tädi koolikorda maksma panna. See õnnestubki.

Väike Helena vaatab kogu seda õppimist pealt ja joonistab rahumeeli. Teda veel ei küsita. Ta ei saaks kodus nagunii õppida, sest kirjutamine ja lugemine pole veel eesti keeleski õieti selged. Muidugi, ühteist teab Helena inglise keeles siiski. Ema ja isa näiteks, siis veel koera ja kassi ning meie lipu värve. Need ja veel hulk teisigi sõnu on mees sellest ajast, mil tädi Tiina lasteaias keeletunde käis andmas. Sellest ajast tekkis ka huvi ja see on isa arvates kõige vajalikum.

Nõnda siis üks perekond üheskoos õpib. Härmol on kaks aastat kooliski keeletunde olnud, tema oskab isat rohkem. Isal on jälle rohkem visadust. Vahel tuleb aga mõlemal nii teadmistest kui tahtejõust puudus ja siis peab Tiina nõudlikkuse ja pragamise vahele oma õpilasi lohutama. «Pole viga. Juba tuleb. Me ei ole ju veel kuigi palju harjutada saanudki.» Mehed hakkavad siis särama, kiruvad oma laiskust ja lubavad järgmiseks korraks rohkem vaeva näha. Et kevadeks inglise keel juba natukenegi suus oleks.

INGRID RENSER

JAANUS TAMM

KES ON KUNINGAS VÕI LIHTSALT

ütleme, on rikas,
sel on palju asju kirjas
nimekirjas pikas:

mis võiks saada, mis saaks osta,
mis peaks maha ärima.

Ei saa selgust sellest kõigest,
ära parem päri ka.

Proovi lihtsalt mõelda vahel

päris omaette
hoopis muudest asjadest:
lehtedest, mis vette

varisevad tuulega või

niidet muru lõhnast,

mõtle öisest kumakuust. Las

rahakoti põhjast

mõtleb mõni kuningas või
muidu lihtsalt rikas.

Kõik ta rõõm ja õnn on kirjas
hinnakirjas pikas.

JAANUS TAMM

SINA SEISAD VALGEL LEHEL,
mõtled, kumma jalaga
astuma peaks esitähe.
Valge leht on lumi —
värskelt sadas maha öösel.
Peale sinu pole tükkind
keegi kirjutama sinna
oma jäljerada veel.

Sina seisad harkisjalu,
mõtlikuna, seljal käed,
punapõsi. Endamisi
aru pead, mis kirjutada.

Illustreerinud VIIVE NOOR

Eesti keel

Eesti keel on ilus keel. Sellepärast on eesti keel ilus, et selles on sõnad ilus ja õnn ja rõõm.

JANIKA AIGRO, Tallinna Pääsküla Keskkooli 3.a klassi õpilane

Võlur Šon, kes ei osanud ujuda

Kunagi ammu elas kuskil põhjapoolses riigis üks suur ja võimas võlur. Ta oskas kõike peale ujumise. Kord otsustas ta Muraani järve ujuma minna. Võlur võttis kaasa ujumisirõnga ja rätiku. Muidugi tahate te teada, kus ta kandis võlusõnu. Šon kandis neid oma kaelas rippuvas kotis.

Kui võlur Muraani järve äärde jõudis, tormas ta kohe vette. Aga oh häda, võlusõnade kott jäi talle kaela. Ujumise ajal läks koti pael katki ja võlusõnad vajusid järve põhja.

Kui Šon oli juba ligi paar tundi vees sulistanud, hakkas tal igav ja ta otsustas koju võluma minna. Alles kodus märkas Šon, et võlusõnad on kadunud. Ta otsis kõik sahtlid, kapid ja riulid läbi, aga võlusõnu ei leidnud.

Šon oli väga kurb, sest ta ei osanud ilma võlusõnadeta võluda. Ja sellest ajast peale ei leidu enam kusagil mitte ühtegi võlurit.

HELEN LOOGA, Tartu 10. Keskkooli 5.a klassi õpilane

Õit Aafrikasse

Elas kord Liisa, kellel oli kassipoeg Titikurnäu. Ükskord ütles Liisa, et ta peab emaga Aafrikasse lendama. Titikurnäu tahtis kaasa minna ja nii nad läksidki. Kui nad kohale jõudsid, jooksis neile vastu ahvike. Ahvikesele ei meeldinud Liisa ja Titikurnäu. Ta hakkas neid banaanidega loopima. Liisal ja Titikurnäul oli hea meel, et nad nii kerge vaevaga banaanid kätte said. Nad hakkasid suure isuga sööma ega pannud tähele, et nende juurde hiilis lõvi. Liisa ja Titikurnäu ehmusid ja põgenesid lennukisse. Nad lendasid koju.

Kodus oli ikkagi parem.

GRISTEL MALBERG, Tallinna Pääsküla Keskkooli 3.a klassi õpilane

Illustreerinud HILAR METS

Kuidas kärbes

Elas kord üks kärbes, kes tahtis õpetatud olla. Ta lendas kooli aknale ja jäi kuulama, mida seal tehakse.

Lapsed laulsid parajasti väikest laulukest.

«Do-re-mi-fa-sol,
rott on täitsa loll!»

Kärbsele jäi laul meelde.

«Nüüd olen ma küllalt haritud,» ütles ta endale. «Võin nüüd lennata teisi õpetama.»

Ta lendas aasale, kus kirju lehm oli rohtu ampsamas. Kärbes istus lehma seljale ja laskis laulu lahti.

«Do-re-mi-fa-sol
lehm on täitsa loll!»

«Mida sa seal laulad?» küsis lehm.

«Do-re-mi-fa-sol,
lehm on täitsa loll!»

üürgas kärbes.

«Vaata, kui kena lauluke,» ütles lehm. «Istu mu sabaotsale ja lase seda veel kord tulla.» Aga kui kärbes istus, sähvas lehm nii tugevasti sabaga, et laulumees kukerpalli lendas. Kärbes

koolis käis

Mustlasmuinasjutu järgi
jutustanud JÜRI RANT

oleks äärepealt jala murdnud.

«Missugune tänamatu lehm,» pomises kärbes, kui ta aasalt ära lendas.

Nüüd lendas kärbes tiigi äärde. Tiigis ujus karpkala laisalt ringi.

«Do-re-mi-fa-sol,

karp on tõesti loll!» laulis kärbes seekord.

Äkki laksas karpkala nii tugevasti vastu vett, et kärbes üleni märjaks sai.

«Säärane tänamatu elukas,» pahandas kärbes end päikse käes kuivatades.

Järgmiseks tegi kärbes taluõuel peatuse. Õuemurul tatsas isahani.

Kärbes istus hane nokale ja siristas südamlikult:

«Do-re-mi-fa-sol,

hani on meil loll!»

Korrata ta oma etteastet ei saanud. Isahani plaksatas nokaga ja neelas haritud kärbse alla.

Vanaisa sünnipäev

Vanaisal oli sünnipäev. Me tegime šašlõkki. Vanaisale kingiti sulepea ja pastakas. Ma sain need endale.

HELE VATKU,
Tallinna Pääsküla Keskkooli
3.a. klassi õpilane

Hei! Hei? Hei! Hei? Hei!

sina, kes sa pole veel 4. klassist kaugemale jõudnud!
Ega sa pole ära unustanud meie iga-aastast

OMALOOMINGUVÕISTLUST!

Seekord saada toimetusse kõik head ja lõbusad lühinaljad ning naljajutud.

Loomulikult kuuluvad auhinnad nendele, kes meid kõige rohkem naerutada oskavad.

Noortele kunstnikele on oma auhinnad välja pannud aga Eesti Olümpiakomitee. Auhindamisele kuuluvad parimad sporditeemalised joonistused.

Teie töid ootame hiljemalt 15. veebruariks.

Head loomeindu!

Meie aadress on: Tallinn 200107, Pärnu mnt. 67a, «Täheke»,
«Võistlustöö».

Ärge unustage tööle märkimast oma ees- ja perekonnanime, vanust, kodust aadressi, kooli ja klassi või lasteaeda.

HELJO MÄND

Vanaisa abi

Vanaisa rääkis mõnikord imelikkude sõnadega. Just nagu oleks rääkinud raadio.

«Ma lähen täna Pisipõnniga jalutama,» teatas ta «See on minu panus pühapäeva töödese.»

«Mida tähendab «panus?»» küsis Tiit vanaisalt.

«See on, kui minnakse kellelegi vabahtlikult appi.»

«Mõttele mõni teine abi välja,» palus ema. «Ma ei tahaks sinu kätte hästi last anda.»

«Miks?» küsis Kadri. Et ema ei usaldanud Pisipõnni temale ja Tiidule, oli arusaadav. Nemad olid väikesed. Aga vanaisa oli suur. Täiskasvanu. Tema ju tohtis Pisipõnniga tegelda.

«Miks sa ei luba vanaisa Pisipõnniga välja minna?» küsis Kadri emalt uuesti, ent ema viivitas vastusega.

«Ükskord vanaisa juba kaotas lapse ära,» torkas vanaema vahele. «Sellepärast.» «Missuguse lapse?» hüüdis Tiit.

See oli alles uudis! Nende vanaisa oli lapsekaotaja!

«Eks vanaisa läks Kadriga jalutama, aga unustas suitsukarbi tuppa,» seletas vana-

SIIM KÄRNER

Uudis

KELGUMÄGI ON LAPSI TÄIS. AIVOGI ON TEISTE SEAS, LÄKI-LÄKI SILMINI PEAS. POISS LAHTI LASEB EMA KÄEST, KELK ALLA SÖÖSTAB MÄEST. TUUL TORMAB VASTU, KÜLM JA KANGE, JA KELK KAOB LUMEHANGE.

SEALT AJAB END SIIS ÜLES ÜKS VALGE, VALGE MEES: «EMME, EMME!» VARES KUULAB, LENDAB LAANDE, SUUR UUDIS NOKAS: «NÄGIN RÄÄKIVAT LUMEMEMME. . .»

ema. «Ja selle asemel, et osta putkast uus karp, pani ta Kadri maja ette seisma ja ütles, et käib ruttu toas ära. Aga kui tagasi tuli, polnud Kadrist enam kippu ega kõppu. Kadri oli ühe joodiku tädi kõrval minema vudinud ja laulis koos temaga kõrvaltänava hoovivärvavas.»

«Teil nii vana asi meeles!» imestas vanaisa.

Kadri kiikas umbusklikult vanaisa poole. Seda ta poleks küll uskunud, et vanaisa laskis temal kaotsi minna. Kui poleks ema olnud, olekski Kadri leidmata jäänud. Ime siis, et ema talle Pisipõnni ei usaldanud.

«Kui sa tahad aidata, käi poes ära,» lubas ema. «Selle paari päevaga on juba terve riul purke ja pudeleid täis. Siis saame taarast lahti.»

«Ja pärast võid meile lõuna teha,» lisas vanaema. «Meeskokad need kõige paremad ongi. Ise kiitsid vanasti ühtelugu, et kui sina ülepannikooke teed, viskad koogi õhku ja kook keerab pannil end teistpidi. Näita nüüd lastele ka oma kunsti.»

Tiidule maitsesid ülepannikoogid väga, kuid millegipärast oli tal vanaisast kahju. Vanaisa seisis nagu väike laps, kes on tõrelda saanud. Ometi oli ta ju tahtnud

ema pühapäeval aidata. Vabatahtlikult. Ja Tiit ütles:

«Vanaisa, kui sa oled meile oma kunsti ära näidanud, siis hakka Pisipõnni mähkmeid pesema. Seda lubab ema küll.»

Ja Kadri arvas:

«See on, nagu jalutaksid Pisipõnniga.»

Ema ja vanaema olid seekord ühte meelt. Nad hakkasid mõlemad naerma.

«Mis siin naerda on!» pahandas Kadri. Nemand Tiiduga ainult aitasid vanaisa. Ikka peab aitama, kui teine ei tea, millist abi tohib pakkuda. Pealegi jäi Pisipõnn niimoodi alles.

Tõlkinud JAAN RANNAP
Haneema laulukeseo

Värsse, mida sa siit loed, tuntakse Inglismaal kui Haneema laulukesi. «Tähekese» toimetusele kuuluvas salmiraamatus on Haneema laulukesi üle tuhande. Neid on inglise keelt kõnelevates maades lastele loetud ja lauldud juba mitusada aastat. Kust niisugune nimetus — Haneema laulud?

Vanal ajal olid Inglismaa külades lastele sageli muinasjuttu-vestjateks vanemmed, kes karjatasid küla hanesid. Arvatakse, et seetõttu hakati paljusid muinasjutte ja rahvalaule kutsuma Haneema lauludeks.

● ELIZABETH, ELSPETH JA BETSY KESK KESA
AGARALT OTSIMAS LÖÖKESE PESA.
LEIDUSKI PESA, KUS VIIS MUNA SEES,
KÕIK ÜHE SAID JA NELI SEAL ON VEEL.

● KES OLED SA! ÜKS KOLE MUST MEES.
MUST OLIN MA JUBA HÄLLI SEES.
KA ISA JA EMA EI PESNUD END,
MA SEEPI EI TUNNE, EI TUNNUD MU VEND.

● KUI SA NÄED: LEHM SÜGAB PEAD,
VIHM SIIS TULEMAS ON PEA.
KUI TA SABA HOOGSALT TÖÖL,
VARSTI PILVEST VÄLKU LÕÖB.

● ARMAS VÄIKE OTT,
MEIL TEEB MURET ROTT.
MIS TA TEEB SIIN KÄRA,
AJA TEMA ÄRA.

● HIIRI KAH MEIL LEIDUB
SAHVRIS JOOKSMAS VÖIDU.
NENDEGA END ÄRA VAEVA,
NEID ON KENA KAEDA.

Tänaema laulukesed

ÜHEL MOORIL KORD PAIK OLI TREPI ALL,
HA-HAA, HI-HOO, HEI-HOO!
HEAD ÖUNAD JA PIRNID OLID MÜÜGIKS TAL,
HA-HAA, HI-HOO, HEI-HOO!
OMA MÜNDID JA SENDID LADUS RIITA TA,
HA-HAA, HI-HOO, HEI-HOO!
MIS EDASI SAI, ISE LAULDA VÖID SA,
HA-HAA, HI-HOO, HEI-HOO!

OMA ÕE BETTYGA RIIUS MA NÜÜD,
ÄRA KAS ARVAD, MIS ON SELLE SÜÜ!
BETTY JOOB KOHVI, KUID MINA JOON TEED,
HULL LUGU KÜLL, NO MIDA SA TEED!

KUKK, KUKK, KU-KUULE KUKK!
KUS ON MU SAABAS, SUKK!
MA MUNEN ÜHTEVALU,
KUID IKKA PALJAJALU.

KA-KA, MU VÄIKE KANA!
MA AINA JOOKSEN RINGI
JA OTSIN SULLE KINGI.
KÕIK POED MA LÄBI KÄINUD,
EI SOBIVAID POLE NÄINUD.

NII ÜMAR KUI ÜKS ÖUN,
NII SÜGAV KUI ÜKS TIRIN.
KÕIK KUNINGA HOBUSED KOKKU
TEDA MAA SEEST VÄLJA EI TIRI.

NÜÜD VÖID PISTA REINU URGU
OMA VÄIKSE PEA.
REBANE ON ÄRA KODUST,
PÖLLUL JAHTI PEAB.

Illustreerinud EVI VALDOV

Sel aastal otsustas Kaaren Kaarel huvitavaid sündmusi ja andmeid otsida teemade kaupa. Siis ei saa keegi öelda: risus-räsus ja segamini nagu varesepesa. Kõigepealt uuris ta ehitus- asju, kuigi ise ta teab mis suur ehitaja pole.

Kaaren Kaarel teab, et inimene on alati ehitanud. Ehitamisele kulu- tatakse kogu maailmas palju aega, raha, mater-jali ja tööd.

Kõigepealt rajati ehitisi, mida oli hädasti vaja: elamuid, panipaiku. Inimese arenedes suure- nesid ka tema vajadused. Läks vaja sildu, teid, loomaluutu, linnamüüre. Mõistuse ja oskus- te lisandudes hakati ehitama kirikuid, templeid, teatreid, staadione.

ehitusmaterjalina kasutati algul kõike looduses leiduvat: mulda, kive, puitu, oksid, õlgi, savi, lund ja jääd, loomanahku ning -karvu, isegi kalaluid.

Esimesed elamud sobisid hästi loodusesse, sest need olid ehitatud ainult samas paigas leiduvast materjalist.

püstkoda on üks lihtsamaid ja vanemaid ehitisi Euroopa ja ka Siberi rahvastel. Lattelamu kaeti suvel puukoorega, talvel mätaste ja nahkadega. Püstkoja keskel oli tulease, suits tõusis otse üles.

iglu on Kanada ja Gröönimaa elaniku — eski- mo — talveelamu. Iglu valmistatakse lumest ja jääst, põrandad kaetakse loomanahkadega. Iglus annab soojust ja valgust rasvalamp. Tänapäeval valmistavad eskimod iglus toitu ka priimusel.

üks vanemaid ehitusmaterjale on telliskivi. Päi- kese käes kuivatatud saviplonne kasutati ehitu- ses juba üheksa tuhat aastat tagasi. Nendest ehitati linnamüür ümber Jericho linna, mis asus Palestiinas (praegu Jordaania). Üle viie tuhande aasta tagasi õpiti neid savi- plonne põletama ja telliskivi oligi leiutatud.

ka puit on väga vana ehitusmaterjal. Uhkemad puitehitud olid kirikutornid ja -katused keskajal (5.—16. sajand). Tallinna Oleviste kiriku torn oli omal ajal kõrgeim Euroopas — 139 meetrit. Pärast mitmeid tulekahjusid ja ümberehitamisi jäi torni kõrguseks 123,7 meet- rit.

Nalju

Koostanud GUIDO ILVES

Pärast toekat lõunasööki silistas külaline koerakest, kes kogu aeg oli tema ümber keerelnud.

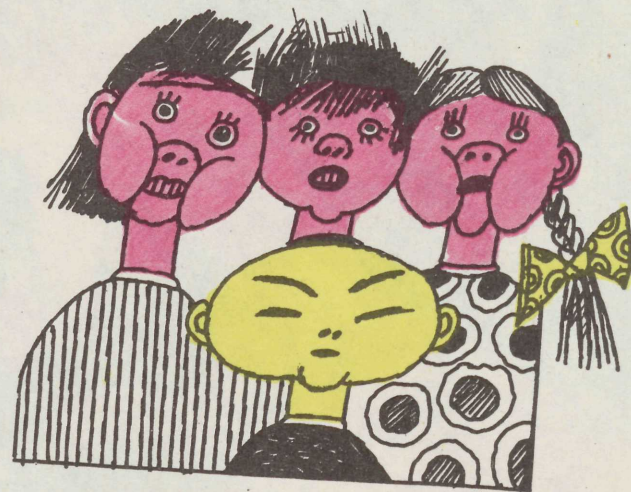
«Milline armas loomake! Ja kuidas ta minu ümber keerleb.»
«See on sellepärast,» hüüdsid lapsed läbisegi, «et ema andis teile tema kau- sist süüa!»

Väike Maret geograafiaõpikut lugedes: «Küll on hea, et meie emal on ainult kolm last.»

«Miks nii?» imestab tädi.

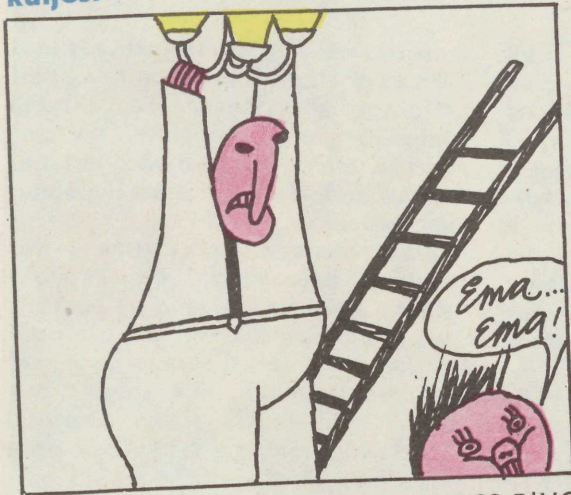
«Raamatus on kirjas, et iga neljas laps, kes sünnib, on hiinlane.»

Väike Sven on esimest korda kontserdil. Poiss vaatab kord lauljat, kord dirigenti ja küsib siis isalt: «Miks see mees kogu aeg seda naist kepiga ähvardab?» Isa seletab, et mees ei ähvarda, vaid dirigeerib. «Aga miks see naine nii kõvasti karjub?» pärib Sven mõtlikult.

Poiss hüüab: «Ema, tule ruttu! Ma tõukasin redeli maha!» «Aga kui isa sellest teada saab...» «Isa teab juba, ta ripub kroonlühtri küljes.»

Illustreerinud JUSS PIHO

Nalju

«Ema, mu kõht valutab,» kaebas kuueaastane Ants. «See tuleb sellest, et sa ei tulnud koju lõunat sööma. Su kõht on tühi.» Öhtupoolikul tuli neile külla tuttav õpetaja ja kaebas peavalu. Ants andis kohe nõu: «See tuleb sellest, et pea on tühi.»

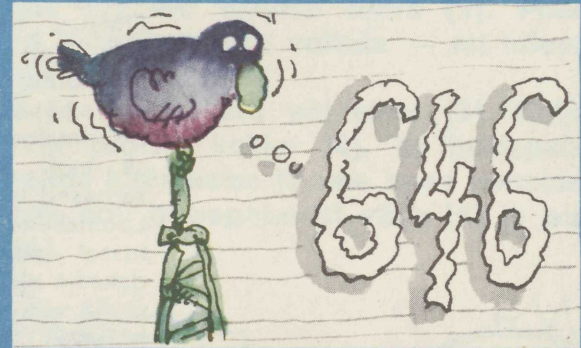
Isa: «Toomas, ütle, kumb on raskem, kas kilo rauda või kilo vatti?» Toomas: «Ehee! Raud ikka!» «Kuidas siis nii! Neid mõlemaid on ju üks kilo.» «Jaa, aga lase varba peale kukkuda.»

maailma kõrgeim hoone asub praegu Ameerika Ühendriikides Chicago (loe: tšikaago) linnas, 110-korruseline pilvelõhkuja on 443 meetri kõrgune.

maailma kõrgeim torn on teleforn Poolas – 646 meetrit.

esimesed saunad ehitati juba 2000 aastat tagasi. Millisel maal kõigepealt saunas käima hakati, polegi täpselt teada. Euroopa rahvaste hulgas arvavad soomlased, et saun on kindlasti nende leiutis.

Algul oli saun lihtsalt maa sisse kaevatud koobas. Keriseks oli kivihunnik, mille alla tehti tuli. Möödunud sajandil hakati saunas ka liha suitsetama ja vilja kuivatama.

vannituba on inimese ajaloo võrreldes päris nooruke. Esimene maja, kus iga toa juurde kuulus ka vannituba, oli üks hotell Ameerika Ühendriikides. See ehitati 1853. aastal.

Vanas Kreekas ja Roomas kasutati marmor- või hõbevanne. Sealseid kümbelkasutususi nimetati termideks. Termide juurde kuulusid ka spordiväljakud ning raamatukogud.

Kaaren

Kaare

Minu esimene kohtumine kaerasoriga oli omapärane ja üllatav. See toimus ühel soojal juulikuu ööl. Püüdsin Elvas Arbi järve ääres kvartslambi valgusel liblikaid. Teiste ööhäälte seas kuulsin kaugelt kostvat öösorri laulusorinat. Midagi imeplikku ja tavatut tundus selles öises laulukontserdis ja ma kikitasin tahtmatult kõrvu. Lõpuks jätsin liblikapüügi sinnapaika ja hakkasin asja uurima. Laulja pidi olema siinsamas ligidal maapinnal. Kuid ilmselt oli ta ka mind märganud-kuulnud, sest lõpetas oma kontserdi. Ei jäänudki muud üle, kui vaikselt oodata. Lisapala tuligi. Nüüd nägin taskulambi valgusvihus paari meetri kaugusel kedagi väiksesse urgu lipsamas. Olevus, keda lõpuks nägin, oli pruunikas 5—6 cm pikkune ja meenutas jässakat ritsikat, kuid ta pea näis vähilt laenatud olevat. Kõige silmatorkavamaks osutusid väikese muti labidataoliste jalgadega sarnased eesjalad.

Loomakene ei lasknud mul veel üllatusest toibuda, kui oli nende labidakeste abil juba jõudnud pooleldi mulla alla kaevuda. Mul õnnestus ta siiski liblikavörku saada, kuid hetk hiljem haigutas selles auk, millest oleks vist ka tõeline öösorr läbi mahtunud. Tol momendil ma veel ei teadnud, kellega on tegemist. Hiljem selgus, et siristaja oli Eestis harva kohatav kaerasori. Välimuse järgi on teda mõnel pool ka maavähiks kutsutud.

Kaerasori on lähedane sugulane meie toakilgiga, veidi kaugemalt ka hästi tuntud lauluritsikaga. Kaerasori elu möödub põhiliselt maa all. Ta kaevab mõne sentimeetri sügavusele sõrmejämmedusi maa-aluseid käike. Kaerasori on segatoiduline putukas. Toiduks tarvitab ta teisi mullas elutsevaid putukaid, nende vastseid ja nukke ega põlga ära ka ämblikke

Pildistanud MÄRT KRUUS

KAERASORI

ning vihmausse. Loomse toidu napusel sööb kaerasori taimede maa-aluseid osi. Eriti soovimatu külaline on ta seetõttu aiamaal.

Elupaigaks valib kaerasori sageli niiskemad kohad, sest seal on kergem käike uuristada. Ta ujub ja sukeldub üsna osavalt. Kuna ta keha on kaetud siidjate karvakestega, jäävad nende vahele õhumullikesed, mistõttu ta näib vee all hõbedasena. Kaerasoril on ka lennutiivad. Pulmapidude kätte jõudmise aegu võib soojadel suveöödel neid näha maapinna ligidal aeglaselt ja kohmakalt ringi lendamas.

Munade jaoks valmistab emane kae-

rasori umbes 10 cm sügavusele maa alla korralikult tihendatud ja silutud seintega koopakese. Ise jääb ta munade juurde valvesse. Kaitstes end kallaletungija eest võib ta tagakehast pritsida haisvat teravalõhnalist vedelikku.

Pärast munade koorumist jäävad noored kaerasorid veel mõneks ajaks ema hoole alla. Kaerasori areng kestab kaks kuni kaks ja pool aastat. Alles pärast sellele järgnevat talvitumist tekib neil suvel soov endale üürikeseks ajaks paariline otsida. Seejärel rajatakse uus pesa juba oma järglastele.

MÄRT KRUUS

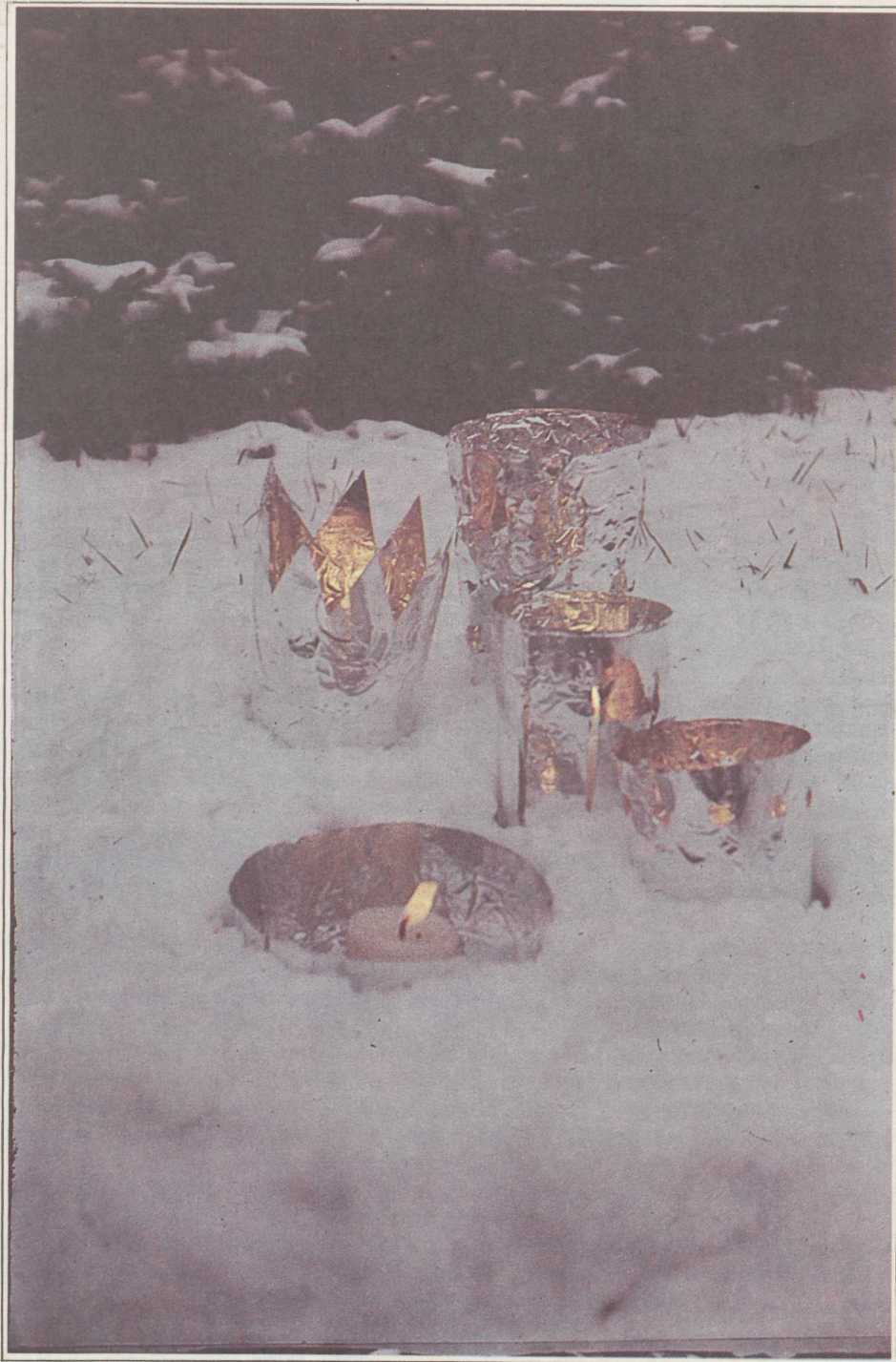
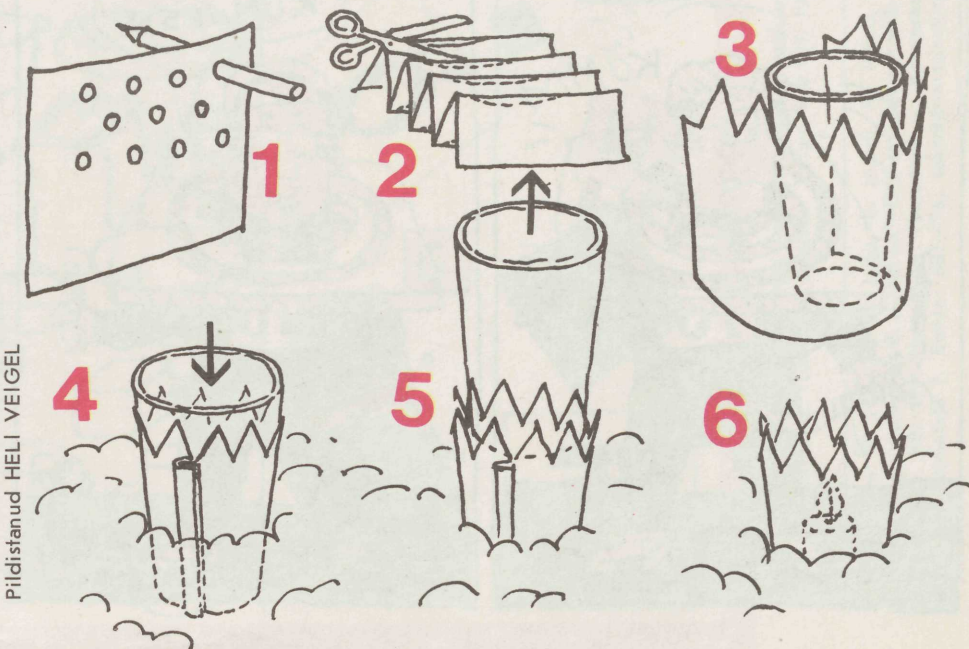
Mõeldes saabuvale küünlakuule

HELI VEIGEL

Veebruar on küünlakuu. Võib-olla seepärast, et on pime talveaeg ja vanasti pidi siis öhtuti küünaldest päikesele lisa saama. Fotol olevate näidiste järgi võib endale hõbepaberist küünlalused valmistada. Nendega saab küünlaid kas või lumehange põlema panna. Pimedal öhtul on neid kardina vahelt tore piiluda.

Hea, kui su emal oleks kodus rull hõbepaberit. Sellest saaks suuremaid tükke. Sobib ka šokolaaditahvli ümbert võetu. Kui sa tahad küünlaalusele mustrit, siis tuleb see enne hõbepaberile kanda. Selleks: torkad pliatsiga augud paberisse (joonis 1), lõikad pilud (2) või sakilise serva (3). Pilude lõikamiseks võid paberi lõõtsaks kokku voltida — nii tulevad pilud ühtlaste vahedega (2).

Seejärel otsi vormimiseks mõni kruus või klaas (3). Küljed liimi üksteise külge või pigista kokku (4). Et hõbepaber lõmmi ei läheks, siis vajuta küünlaalus lumme koos vormimisnõuga (4). Seejärel tõsta nõu hõbepaberist välja (5) ja pista selle asemele küünal (6).

Päikese püüdmine

Vaata pilti tagakaanel!

Illustreerinud TARMO VAARMETS

Kindlasti oled kuulnud lugu mitte just väga arukatest kilplastest, kes oma akendeta majja tahtsid kotiga valgust tuua. See neil muidugi ei õnnestunud. Tegelikult on aga inimesed kogu aeg püüdnud valgust taltsutada. Esimene «kinnipüütud päike» oli lõke. See oli siis nii lambi, ahju kui ka pliidi eest. Lõke andis valgust ja soojust ning selle peal sai süüa teha. Kiviajast on pärit ka esimene päris lamp — lame kivi, mille lohukeses põletati rasva. See on aastatuhandeid inimeste kodusid valgustanud õlilampide «isa». Õlilamp ise nägi välja nagu kastmekann vanaema servii- sist. Niisugusesse anumasse valati õli ja pisteti siis sinna nõorijupp. Nööri ots ulatus kannu tilast välja ning see pandigi põlema. Sellist nõori nimetati tahiks.

Hiljem tekkis inimestel mõte lasta rasv tahi ümber kõvaks hanguda. Nii tekkis küünal, mis hakkas välja vahetama nii õlilampe kui rüütliilossides kasutatud tõrvikuid. Tõrvik oli lihtsalt tõrva sisse pistetud puuront. Küünalde ilmudes tekkisid lossisaalidesse lühtrid, kuhu pandi korraga põlema palju küünalaid. Niiskes kivilossis võis sadade küünalde põlemise soojusest tekkida mõnikord tihe udu, nii et majarahvas üksteist vaevalt nägi.

Kui aga küünal laterna sisse pista, siis võib seda kaasas kanda nagu taskulampi. Laternale võlgneme tänu ka tänavavalgustuse eest. Kuna tuul ei saanud leeki laternas ära puhuda, sai laternaid ka tänavale ripu- tada. Maailma esimene linn, mis endale tänavavalgustuse sai, oli Prantsusmaa pealinn Pariis. Linnakodanikud olid sellest leiutisest nii vaimustatud, et hakkasid oma kuninga valitsusaega hiilgavaks ajaks kutsuma. Veidi hiljem, kuid siiski oma 300 aastat tagasi, riputati laternad üles Inglismaa pealinna Londonisse. Vanu tänavalaterna- id võib näha ka Tallinna vana- linnas.

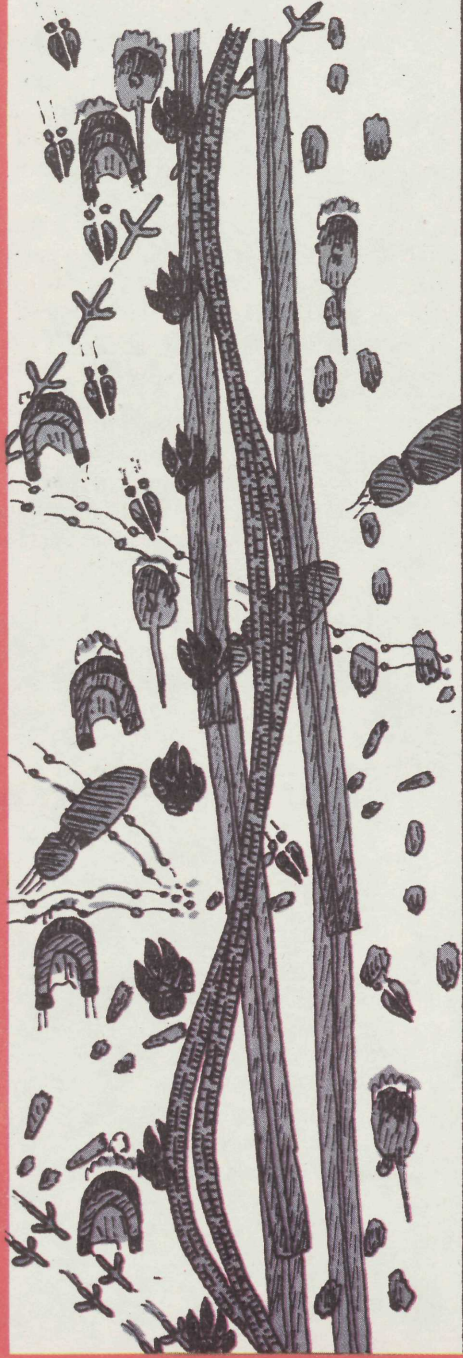
Paarsada aastat tagasi hakati aga jälle õlilampe täiustama. Tegelikult kadus õli ise siis kasutuselt. See vahetati välja teiste põlevate ainetega — gaasi ja petrooleumiga. Petrooleumilampe võid vanaema põõningult võib- olla praegugi leida.

Enne petrooleumilambi tulekut olid aga meie esivanemad aastasadu peeruvalgel istunud. Peerg oli rauast konksuga tulejala otsa kinnitatud pikk peenike puupilbas, mis otsast põlema süüdati. Päris ime kohe, mis selle nigela tulukese paistel kõik ära tehti — naiste näputööd ja meeste puutööd. Ja nii mõnigi laps sai peeruvalgel lugemise selgeks.

Meile nii igapäevane elektrilamp leiutati alles viimase aastasaja sees. Tol ajal oli see suur ime. Lamp, mis annab valgust, ise nagu ei põlegi. Elekter paneb ju pirni sees oleva traadi ainult hõõguma. Nõnda siis oleme jõudnud aega, kus ainsa nupulevajutamisega süttib me toas pisike päike. Võib-olla loed sa just selle valgel sedagi lugu.

HELI VEIGEL

LUMEL ON 11 ERINEVAT JÄLGE. KES ON NEED TEINUD!

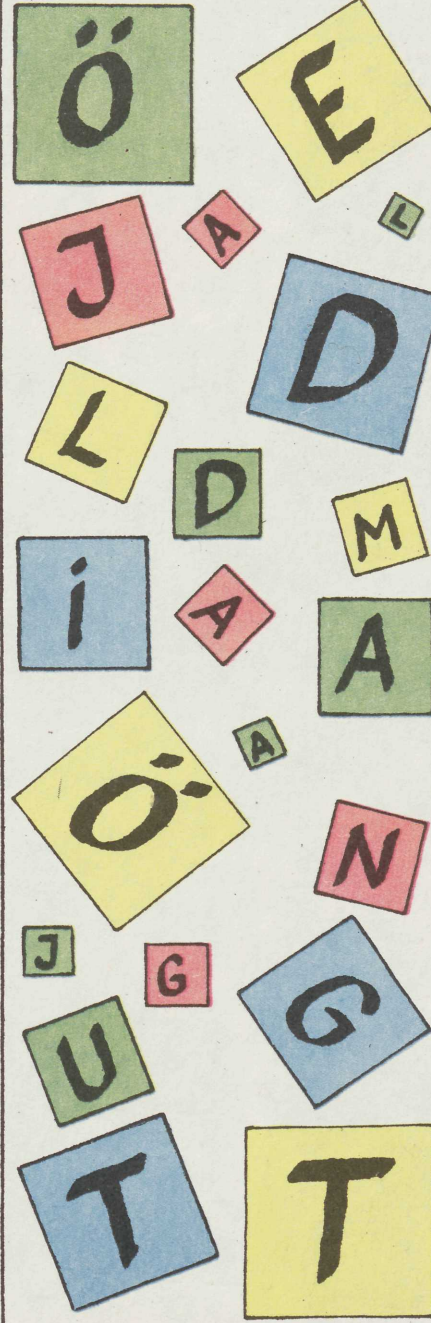
LEIA VÄHEMALT 10 ERINEVUST KAHE KLOUNI VAHEL.

MITMEST SERVIISIST ON SIIN TOIDUNÕUSID! VÄRVI IGA SERVIIS ISE VÄRVI!

LOE TÄHED KOKKU RUUTUDE VÄHENE- MISE JÄRJEKORRAS. SAAD ÜHE VANA- SÕNA.

Joonistanud KURTI VOOL

Esikaanel MART ANDERSONI joonistus.

Lasteajakiri «Täheke» nr. 1. 1991. Ajakiri asutatud jaanuaris 1960. Ilmub kord kuus. EKP Keskkomitee Kirjastus. Toimetuse aadress: Tallinn 200 109, Pärnu mnt. 67-a. Toimetus käsikirju ei tagasta.

Kolleegium: E. Haamer, R. Järvi, E. Mardi, H. Mänd, K. Pajus, H. Rattiste, V. Variksaar. Telefonid: peatoimetaja E. Mardi 681-495, vastutav sekretär V. Variksaar 681-497, vanemtoimetaja J. Rannap 681-497, kunstiline toimetaja J. Tammsaar 681-400, toimetaja E. Allikmaa 681-538, toimetaja I. Rensner 681-496, sekretär-masinakirjutaja A. Kuuskemaa 681-400.

Laduda antud 29. 11. 1990. Trükkida antud 21. 12. 1990. Trükiarv 51 000. Ofsetpaber nr. 1. 60x90/8. Trükipoognaid 2. Arvestuspoognaid 2,91. Tingvärviõhkmiseid 8,0. Tellimise nr. 5390. EKP Keskkomitee Kirjastuse trükkikoda, Tallinn 200 090, Pärnu mnt. 67-a.

Детский журнал «Тяжеке» («Звездочка»). На эстонском языке. Выходит один раз в месяц. Типография Издательства ЦК КП Эстонии, Таллинн, 200090. Пярну маantee, 67-а. Адрес редакции: ЭССР Таллинн, 200109. Пярну маantee, 67-а. Цена 40 коп. Объем 2 печ. листа. Тираж 51 000. Заказ 5390.

Ar-taheke

Joonistanud HELF VEIGEL

MEIE
ESIVANEMATE
TULEJALG
PEERUGA

ESIMENE
"LAMP"
"NÖGUS KIVI"

ÕLILAMP
VANAS ROOMAS

KÜGNALDE
VALMISTAMINE

SINU VANA-
VANAEMA

KESKAJA
RÜÜTLILOSSIDE
VALGUS -
TÕRVIK

KUUSEKUJULINE
KÜUNLA LÜHTER
AASTAST 1800

LATER
TALLINNAST

LATERNAKANDJA
NÄITAS TEED
PIMEDATEL
TÄNAVATEL

HIND 40 KOP
ИНДЕКС 78231

